

ความหลากหลายของชนิดกล้วยไม้ป่าเมืองน่าน ประสูช โฆษวิทิตกุล*

Species Diversity of wild Orchids of Nan Province Prasuk Kosavititkul*

ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก 65000

Department of Biology, Faculty of Science Naresuan University, Phitsanulok 65000.

*Corresponding Author. E-mail address: Prasukk@hotmail.com

Received 28 September 2010; accepted 21 February 2011

บทคัดย่อ

ศึกษาความหลากหลายชนิดของกล้วยไม้ในเขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ วนอุทยานและพื้นที่ป่าชุมชนของจังหวัดน่าน ระดับความสูง 600 - 2,000 เมตร พบกล้วยไม้ทั้งหมด 68 สกุล 204 ชนิด สกุลกล้วยไม้ที่พบประกอบด้วย *Dendrobium* 47 ชนิด *Bulbophyllum* 14 ชนิด *Eria* 11 ชนิด *Cleisostoma* 9 ชนิดและ *Vanda* 8 ชนิด กล้วยไม้ที่พบเห็นมากที่สุดได้แก่ เอื้องสายน้ำผึ้ง (*Dendrobium aphyllum*) กุหลาบกระเปาะเปิด (*Aerides falcate*) เอื้องผึ้ง (*D. lindleyi*) เอื้องคำ (*D. chrysotoxum*) และสิงโตวางข้าว (*B. morphologorum*) ตามลำดับ กล้วยไม้ที่พบส่วนใหญ่อยู่ในระดับความสูง 600 - 1,200 เมตร และที่พบจำนวนมากที่สุดที่ระดับความสูง 1,200 เมตรขึ้นไปได้แก่ สกุลเอื้องลำต่อ (*Pholidota*) และสกุลสิงโตกรอกตา (*Bulbophyllum*) สำหรับเอื้องจำปาน่าน (*D. sulcatum*) พบจำนวนน้อยมากในป่าดิบเขาและป่าดิบชื้นในเขตอุทยานแห่งชาติดอยภูคาและอุทยานแห่งชาติขุนน่าน

คำสำคัญ: ความหลากหลายของชนิด กล้วยไม้ป่า จังหวัดน่าน

Abstract

The study of species diversity of wild orchids was conducted in national parks, wildlife sanctuary, forest parks and official community forests of Nan province. They were found 67 genera, 204 species at 600 - 2,000 meters form sea level. The most species rich genera were *Dendrobium* (47 species), *Bulbophyllum* (14 species), *Eria* (11 species), *Cleisostoma* (9 species) and *Vanda* (8 species). The dominant species were *Dendrobium aphyllum*, *Aerides falcate*, *D. lindleyi*, *D. chrysotoxum* and *Bulbophyllum morphologorum* respectively. The large numbers of orchid species were found at 600 - 1,200 meters form sea level. The largest number belongs to *Pholidota* and *Bulbophyllum* were respectively found above 1,200 meters. *Dendrobium sulcatum* was rare species in hill evergreen forest and moist evergreen forest in Doi Phu Kha national park and Khun Nan national park.

Keywords: Species diversity, Wild orchid, Nan province

บทนำ

พืชในวงศ์กล้วยไม้ (Orchidaceae) เป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยว ที่ได้รับความนิยมปลูกเลี้ยงกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน มีประมาณ 30,000 ชนิด 850 สกุล (genera) ทั่วโลก ประกอบด้วย 5 วงศ์ย่อย (subfamily) คือ Apostasioideae, Cypripedioideae, Orchidoideae, Epidendroideae และ Vanilloideae (Dresser, 1993) แบ่งเป็น 22 เผ่า (tribes) และ 70 เผ่าย่อย (subtribes) โดยอาศัยลักษณะองค์ประกอบของดอกและลักษณะของต้นกล้วยไม้เป็นหลัก

แหล่งกำเนิดกล้วยไม้ที่สำคัญของโลกมี 2 แหล่งใหญ่ๆ ด้วยกันคือ ละตินอเมริกา กับเอเชียแปซิฟิก ในละตินอเมริกาได้แก่ อเมริกากลางติดต่อกับตอนเหนือของอเมริกาใต้ ส่วนแหล่งกำเนิดกล้วยไม้ในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก มีประเทศไทยเป็นศูนย์กลาง ซึ่งพบพันธุ์กล้วยไม้จำนวนมากกว่า 1,128 ชนิด แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเจริญเติบโตของกล้วยไม้ นอกจากนี้กล้วยไม้ที่พบในภูมิภาคแถบนี้ยังมีลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์แตกต่างจากกล้วยไม้ในเขตละติน

อเมริกา

สำหรับประเทศไทยมีศาสตราจารย์ ดร.เต็ม สมิตินันท์ ผู้เชี่ยวชาญด้านพฤกษศาสตร์ป่าไม้ ร่วมกับ ศาสตราจารย์ ดร. Gunner Seidenfaden นักพฤกษศาสตร์ชาวเดนมาร์ก ได้สำรวจและศึกษาอนุกรมวิธานกล้วยไม้ในประเทศไทยบันทึกลงในวารสาร Opera Botanica และ Dank Botanisk Arkiv (องค์การสวนพฤกษศาสตร์, 2543) ซึ่งเป็นเอกสารสำคัญที่ใช้ในงานอนุกรมวิธานของกล้วยไม้ไทยมาจนถึงปัจจุบัน จังหวัดน่าน ติดอยู่กับชายแดนทางทิศตะวันออกของภาคเหนือตอนบนติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว บริเวณเส้นรุ้งที่ 18 องศา 46 ลิปดา 30 ฟลิปดาเหนือ เส้นแวงที่ 102 องศา 46 ลิปดา 44 ฟลิปดาตะวันออก ระดับความสูงของพื้นที่อยู่สูง 2,112 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง มีพื้นที่ 11,472.076 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 7,170,045 ไร่ มีทิวเขาหลวงพระบางและทิวเขาฝิ่ป็นน้ำ ซึ่งเป็นทิวเขาหินแกรนิต ทอดผ่านทั่วจังหวัด คิดเป็นพื้นที่ประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด พื้นที่โดยทั่วไป มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่น ลอนชันเกิน 30 องศา ประมาณร้อยละ 85 ของพื้นที่จังหวัด สภาพภูมิอากาศมี

ความแตกต่างกันของฤดูกาล โดยอากาศจะร้อนอบอ้าวในฤดูร้อนและหนาวเย็นในฤดูหนาว โดยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้มีผลตกชุกในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน ซึ่งเป็นช่วงฤดูฝนและจะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ พัดพาเอาความหนาวเย็นสู่ภูมิภาคในเดือนตุลาคมถึงกุมภาพันธ์และในช่วงเดือนมีนาคมถึงเมษายนจะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ทำให้มีสภาพอากาศร้อน

จากสภาพของภูมิประเทศและภูมิอากาศ ทำให้จังหวัดน่านมีพื้นที่ที่เป็นป่าเขาและป่าไม้ประมาณ 3,457,114 ไร่ หรือประมาณ ร้อยละ 48.22 ได้แก่ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าดิบแล้ง ป่าดิบเขา ป่าสนเขา นอกจากนี้บางพื้นที่ยังเป็นป่าไผ่และทุ่งหญ้า ซึ่งส่วนใหญ่ยังมีคงความสมบูรณ์อยู่มากถึงแม้ว่าจะเผชิญปัญหาจากการบุกรุกตัดไม้และเผาป่าเพื่อใช้พื้นที่เพาะปลูกพื้นที่ไร่มีพื้นที่ที่เป็นอุทยานแห่งชาติถึง 7 อุทยาน ได้แก่ อุทยานแห่งชาติขุนน่าน ครอบคลุมพื้นที่อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ตั้งอยู่ในป่าสงวนแห่งชาติป่าดอยภูคาและป่าผาแดง ในท้องที่ตำบลภูฟ้า ตำบลบ่อเกลือใต้ และตำบลดงพญา อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน มีพื้นที่ประมาณ 155,375 ไร่ หรือ 248.6 ตารางกิโลเมตร อุทยานแห่งชาติขุนสถาน มีพื้นที่กว้างใหญ่เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าฝั่งขวาแม่น้ำน่านตอนใต้ในท้องที่ อำเภอนาน้อยและอำเภอนาหมื่น ส่วนใหญ่ปกคลุมด้วยป่าไม้ชนิดต่างๆ คือ ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าสนเขา ป่าดิบเขา ป่าดิบแล้ง เนื้อที่ประมาณ 262,000 ไร่หรือ 419.2 ตารางกิโลเมตร อุทยานแห่งชาติดอยภูคา มีพื้นที่ครอบคลุมในท้องที่ 8 อำเภอของจังหวัดน่าน ได้แก่ อำเภอปัว อำเภอท่าวังผา อำเภอทุ่งช้าง อำเภอเชียงกลาง อำเภอบ่อเกลือ อำเภอสันติสุข อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และอำเภอแม่จริม ซึ่งมีพื้นที่ทั้งหมด 1,704 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,065,000 ไร่ มีความอุดมสมบูรณ์ของสภาพป่าอันจะเห็นได้จากการพบพืชพรรณและสัตว์ป่าหายากหลากหลายชนิดและนับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดน่าน โดยมีจุดเด่นทางธรรมชาติที่น่าสนใจคือ ดอกชมพูภูคาที่เป็นพันธุ์ไม้หายากและมีที่แห่งนี้ที่เดียวในประเทศไทย ต้นเต่าร้างยักษ์และป่าดึกดำบรรพ์ อุทยานแห่งชาติถ้ำสะเกินครอบคลุมพื้นที่เทือกเขาสูงตอนปลายแห่งทิวเขาหลวงพระบาง ซึ่งทอดตัวยาวต่อเนื่องไปจนถึงเขตแดนประเทศลาว สภาพธรรมชาติยังอุดมด้วยผืนป่าสมบูรณ์มีพื้นที่ทั้งหมด 155,200 ไร่ หรือ 248.32 ตารางกิโลเมตร อยู่ในท้องที่อำเภอท่าวังผา อำเภอเชียงกลาง อำเภอทุ่งช้าง อำเภอสองแคว จังหวัดน่าน และอำเภอเชียงคำ อำเภอปง จังหวัดพะเยา อุทยานชาตินันทบุรีมีพื้นที่ครอบคลุมท้องที่อำเภอท่าวังผา อำเภอเมือง อำเภอบ้านหลวง มีสภาพป่า ทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ เนื้อที่ประมาณ 548,125 ไร่ หรือ 877 ตารางกิโลเมตร อุทยานแห่งชาติแม่จริม มีเนื้อที่ประมาณ 270,000 ไร่ หรือ 432 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่บ้านน้ำแ้วและป่าแม่จริม ป่าน่านฝั่งตะวันออกตอนใต้ และป่าน้ำแ้ว และป่าห้วยสาลี ในท้องที่ตำบลน้ำพาง ตำบลน้ำปาย อำเภอแม่จริม และ

ตำบลไหล่น่าน ตำบลสำนาคานองใหม่ ตำบลน้ำมวบ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน อุทยานแห่งชาติศรีน่านมีพื้นที่ครอบคลุมในท้องที่อำเภอนาหมื่น อำเภอนาน้อย อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ครอบคลุมพื้นที่ตามแนวสองฟากฝั่งลำน้ำน่าน จนไปสิ้นสุดที่อ่างเก็บน้ำเขื่อนสิริกิติ์ มีเนื้อที่ประมาณ 640,237.5 ไร่ หรือ 1,024.38 ตารางกิโลเมตร นอกจากอุทยานแห่งชาติแล้วยังมีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยผาช้าง อยู่ในพื้นที่ตำบลผาช้างน้อย ต.จิม ต.ออย ต.ควน อ.ปง ต.สระ อ.เชียงม่วน จ.พะเยา และ ต.ถืมตอง อ.เมืองน่าน ต.ป่าคาหลวง กิ่งอ.บ้านหลวง จ.น่าน เนื้อที่ 360,648.75 ไร่ หรือ 576.75 ตร.กม. และ วนอุทยานถ้ำผาตูบ อยู่ในท้องที่บ้านผาตูบ ตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน มีเนื้อที่ประมาณ 528 ไร่

ปัจจุบันพื้นที่ป่าได้ถูกทำลายลงไปเป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีการเพิ่มพื้นที่การทำเกษตร การเผาป่า การใช้สารเคมีเช่นยาฆ่าหญ้า ยาฆ่าแมลง การลักลอบเก็บของป่า รวมถึงสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้กล้วยไม้ที่พบในธรรมชาติลดลง การศึกษาความหลากหลายชนิดของกล้วยไม้เมืองน่านนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทย

วิธีการศึกษา

1. สํารวจและเก็บรวบรวมข้อมูลของกล้วยไม้ในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า วนอุทยานและจากชาวบ้านนำกล้วยไม้จากป่าหรือพื้นที่ใกล้เคียงมาปลูกเลี้ยง โดยการบันทึกภาพ บันทึกลักษณะทางสัณฐานวิทยาและข้อมูลของชนิดพันธุ์กล้วยไม้ รวมทั้งระบบนิเวศที่พบกล้วยไม้ โดยใช้อุปกรณ์ต่างๆ เช่น กล้องถ่ายรูป กล้องส่องทางไกล เครื่องกำหนดพิกัดและระดับความสูง (GPS) และอุปกรณ์การจดบันทึก

2. ข้อมูลที่ได้จากการสำรจนนำมาจัดจำแนก (Classification) และ ตรวจเอกลักษณ์ (Identification) โดยใช้รูปีวาน (Key) ของ Seidenfaden (1975-1988) สลิล (2548) สลิลและนฤมล (2545) สมศักดิ์ (2535) ออบจันทร์ (2543) และองค์การสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ (2551) ระยะเวลาการสำรวจตั้งแต่ปี 2542 ถึง 2550 รวมระยะเวลาการสำรวจทั้งสิ้น 9 ปี

ผลการศึกษา

จากการสำรจกล้วยไม้ในพื้นที่จังหวัดน่านซึ่งรวมถึงพื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติ 7 แห่ง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ 1 แห่ง วนอุทยาน 1 แห่ง พบกล้วยไม้ทั้งหมด 68 สกุล 204 ชนิด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สกุนและชนิดของกล้วยไม้ที่พบในจังหวัดน่าน

สกุน	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	ฤดูออกดอก
<i>Acampe</i>	<i>A. papillosum</i> (Lindl) Lindl.	สารภีน้อย	ธ.ค.-ก.พ.
สกุนเอื้องตีนตุ๊กแก	<i>A. rigida</i> (Buch. Ham. Ex J.E. Sm.) Hunt	ช้างสารภี	พ.ค.-ก.พ.
<i>Acanthephippium</i> สกุนนกแก้วปากหงาย	<i>A. striatum</i> Lindl.	เหยือกน้ำตอย	พ.ค.-มิ.ย.
<i>Acriopsis</i> สกุนจุกพราหมณ์	<i>A. indica</i> Wight	เอื้องรุหิณี	มิ.ย.-ส.ค.
	<i>A. lilifolia</i> (J.König) Ormerod	เอื้องนมหนู	มี.ค.-มิ.ย.
<i>Aerides</i> สกุนกุหลาบ	<i>A. crassifolia</i> Parish ex Burbidge	กุหลาบแดง	มี.ค.-มิ.ย.
	<i>A. falcata</i> Lindl.	กุหลาบกระเป่าเปิด	เม.ย.-พ.ค.
	<i>A. flabellate</i> Rolfe ex Downie	กุหลาบอินทรจักร	พ.ค.-มิ.ย.
	<i>A. multiflora</i> Roxb.	กุหลาบมาลัยแดง	พ.ค.-มิ.ย.
	<i>A. odorata</i> Lour.	กุหลาบกระเป่าปิด	เม.ย.-พ.ค.
	<i>A. rosea</i> Lodd. Ex Lindl. & Paxt.	กุหลาบน่าน	พ.ค.-มิ.ย.
<i>Agrostophyllum</i> สกุนเอื้องปีกนก	<i>A. callosum</i> Rchb.f.	เอื้องกึ่งไผ่	มิ.ย.-ก.ค.
<i>Anoectochilus</i> สกุนนกคุ้มไฟ	<i>A. rocburghii</i> (Wall.) Lindl.	ว่านไผ่นา	ก.ค.-ก.ย.
<i>Aphyllorchis</i> สกุนเอื้องแฝง	<i>A. caudate</i> Rolfe ex Downie	เอื้องแฝง	ก.ย.-พ.ค.
<i>Arundina</i> สกุนแซมสี	<i>A. graminifolia</i> (D.Don) Hochr.	เอื้องไผ่ หญ้างุ้มพันควาย	ตลอดปี
<i>Ascocentrum</i> สกุนเข็ม	<i>A. ampullaceum</i> (Roxb.) Schltr.	เข็มม่วง	ก.พ.-พ.ค.
	<i>A. curvifolium</i> (Lindl.) Schltr.	เข็มแดง	เม.ย.-พ.ค.
	<i>A. miniatum</i> (Lindl.) Schltr.	เข็มแสด	ก.พ.-เม.ย.
<i>Bulbophyllum</i> สกุนสิงโตกรอกตา	<i>B. affine</i> Lindl.	สิงโตงาม	พ.ค.-มิ.ย.
	<i>B. blepharistes</i> Rchb.f.	สิงโตสมอหิน	ต.ค.-ธ.ค.
	<i>B. congestum</i> Rolfe	สิงโตโคมไฟเล็ก	พ.ค.-ก.ค.
	<i>B. craibanum</i> Kerr.	สิงโตกระถินเหนือ	พ.ค.-ก.ค.
	<i>B. hirtum</i> (J.E. Sm.) Lindl.	สิงโตก้ามปูขาว	ธ.ค.-ม.ค.
	<i>B. macranthum</i> Lindl.	สิงโตก้ามปูใหญ่	ต.ค.-ธ.ค.
	<i>B. morphologorum</i> Krzl.	สิงโตรวงข้าว	ม.ค.-ก.พ.
	<i>B. odoratissimum</i> (J. E. Sm.) Lindl.	สิงโตหลอดไฟ	พ.ค.-ก.ค.
	<i>B. orientale</i> Seidenf.	สิงโตรวงทอง	ต.ค.-พ.ย.
	<i>B. pectinatum</i> Finet.	-	ก.ค.-ส.ค.
	<i>B. secundum</i> Hook.f.	สิงโตลิ้นดำ	ก.พ.-มี.ค.
	<i>B. siamense</i> Rchb.f.	สิงโตสยาม	ธ.ค.-เม.ย.
	<i>B. suavissimum</i> Rolfe.	เอื้องสีเทียง	ม.ค.-ก.พ.
	<i>B. wallichii</i> Rchb.f.	สิงโตใบพาย	ม.ค.-มี.ค.
	<i>B. wendlandianum</i> (.Krzl.) Dammer	สิงโตเล็บเหยี่ยวใหญ่	พ.ค.-ก.ค.
<i>Calanthe</i> สกุนเอื้องน้ำตัน	<i>C. cardioglossa</i> Schltr.	เอื้องน้ำตัน	พ.ค.-ม.ค.
	<i>C. rosea</i> (Lindl.) Benth.	อ้วชมพูไพร	ต.ค.-ธ.ค.
	<i>C. rubens</i> Ridl.	อ้วพวงมณี	ธ.ค.-ก.พ.
<i>Cheirostylis</i> สกุนเขาแพะ	<i>C. thailandica</i> Seidenf.	เอื้องพายแฉก	ธ.ค.-ก.พ.
<i>Chiloschista</i> สกุนพญาไร้ใบ	<i>C. parishii</i> Seidenf.	พญาไร้ใบดอกประ	มี.ค.-เม.ย.
	<i>C. viridiflora</i> Seidenf.	พญาไร้ใบดอกเขียว	มี.ค.-เม.ย.

ตารางที่ 1 สกุลและชนิดของกล้วยไม้ที่พบในจังหวัดน่าน (ต่อ)

สกุล	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	ฤดูออกดอก
<i>Cirrhopetalum</i>	<i>C. lepidum</i> (Blume) Schltr.	สิงโตพัตแดง	ส.ค.-ธ.ค.
สกุลเอื้องพัต	<i>C. retusiusculum</i> (Rchb.f.) Hemsl.	สิงโตพัตเหลือง	ก.พ.-มี.ค.
<i>Cleisomeria</i> สกุลคอกกว้าง	<i>C. pilosulum</i> (Gagnep.) Seidenf.&Garay	เอื้องเขี้ยวเสือ	ก.พ.-มี.ค.
<i>Cleisostoma</i> สกุลเขาแพะ	<i>C. arietinum</i> (Rchb.f.) Garay	เขาแพะ	พ.ค.-ก.ค.
	<i>C. dupliclobum</i> Z.(J.J.Sm.) Garay	เอื้องศรีสง่า	ม.ค.-มี.ค.
	<i>C. filiforme</i> (Lindl.) Garay	เอื้องขุ่มเทียน	ก.พ.-มี.ค.
	<i>C. fuerstenbergianum</i> Krzl.	เอื้องก้างปลา	พ.ย.-ก.พ.
	<i>C. linearilobatum</i> (Seidenf. & Smitinand)	เอื้องใบสั้น	ก.พ.-มี.ค.
	<i>C. racemiferum</i> (Lindl.) Garay	เอื้องช่อมะม่วง	พ.ค.-มิ.ย.
	<i>C. rolfeanum</i> (King & Pantl.) Garay	-	เม.ย.-พ.ค.
	<i>C. simondii</i> (Gagnep.) Seidenf.	เอื้องสร้อยทับทิม	ต.ค.-ธ.ค.
	<i>C. tenuifolium</i> (Linnaeus) Garay	-	พ.ค.-มิ.ย.
<i>Coelogyne</i> สกุลเอื้องหมาก	<i>C. cumingii</i> Lindl.	เอื้องมัน	พ.ค.-มิ.ย.
	<i>C. fuscescens</i> var. <i>brunnea</i> (Lindl.) Lindl.	เอื้องเทียนลัม	พ.ย.-ธ.ค.
	<i>C. lentifinosa</i> Lindl.	เอื้องเทียนลำเขี้ยว	ต.ค.-พ.ย.
	<i>C. nitida</i> (Wall.mss.) Lindl.	เอื้องเทียนขาว	ก.ค.-ก.ย.
	<i>C. trinervis</i> Lindl.	เอื้องหมาก	ก.ย.-พ.ย.
	<i>C. viscosa</i> Rchb. F.	เอื้องเทียนใบแคบ	ธ.ค.-ม.ค.
<i>Cymbidium</i>	<i>C. ensifolium</i> (L.) Sw.	จุหลัน	ต.ค.-ม.ค.
สกุลกะเรกะร้อน	<i>C. bicolor</i> Lindl.	กะเรกะร้อนสองสี	เม.ย.-มิ.ย.
	<i>C. lowianum</i> Rchb.f.	กะเรกะร้อนดอย	ก.พ.-เม.ย.
	<i>C. simulans</i> Rolfe	กะเรกะร้อน	เม.ย.-มิ.ย.
	<i>C. tracyanum</i> O'Brien	เอื้องกำบ่อ	พ.ย.-ก.พ.
<i>Dendrobium</i> สกุลหวาย	<i>D. acerosum</i> Lindl.	เอื้องน้วนาง	ม.ค.-มี.ค.
	<i>D. acinaciforme</i> Roxb.	เอื้องตะขาบ	ก.พ.-มี.ค.
	<i>D. albosanguinum</i> Lindl.	เอื้องผาเวียง	ก.พ.-มี.ค.
	<i>D. aphyllum</i> (Roxb.) Fischer	เอื้องสายไหม	มี.ค.-เม.ย.
	<i>D. bellatulum</i> Rolfe	เอื้องแฉะภู	ม.ค.-เม.ย.
	<i>D. capillipes</i> Rchb.f.	เอื้องคำปอก	ก.พ.-เม.ย.
	<i>D. cariniferum</i> Rchb.f.	เอื้องเงินแดง	ต.ค.-ม.ค.
	<i>D. chrysanthum</i> Lindl.	เอื้องสายมรกต	มี.ค.-พ.ค.
	<i>D. chrysotoxum</i> Lindl.	เอื้องคำ	มี.ค.-พ.ค.
	<i>D. crepidatum</i> Lindl. & Paxt.	สายน้ำเขี้ยว	ก.พ.-เม.ย.
	<i>D. crumenatum</i> SW.	หวายตะมอย	ตลอดปี
	<i>D. crystallinum</i> Rchb.f.	เอื้องสายสามสี	ก.พ.-มี.ค.
	<i>D. delacourii</i> Guill.	เอื้องดอกมะขาม	เม.ย.-พ.ค.
	<i>D. devonianum</i> Paxt.	เอื้องเมี่ยงกิ่งดำ	ธ.ค.-ก.พ.
	<i>D. dixanthum</i> Rchb.f.	คำปอน	ก.พ.-เม.ย.
	<i>D. draconis</i> Rchb.f.	เอื้องเงิน	มี.ค.-พ.ค.
	<i>D. ellipsophyllum</i> Tang & Wang	เอื้องทอง	มิ.ย.-ก.ย.
	<i>D. falconeri</i> Hook.	สายวิสูตร	ม.ค.-พ.ค.
	<i>D. fimbriatum</i> Hook.	แววมยุรา	ก.พ.-เม.ย.
	<i>D. finlayanum</i> Par. & Rchb.f.	เอื้องพวงหยก	ก.พ.-มี.ค.
	<i>D. harveyanum</i> Rchb.f.	คำฝอย	ม.ค.-เม.ย.
	<i>D. hercoglossum</i> Rchb.f.	เอื้องดอกมะเขือ	มี.ค.-พ.ค.
	<i>D. heterocarpum</i> Lingl.	สีตาล	ธ.ค.-มี.ค.

ตารางที่ 1 สกุลและชนิดของกล้วยไม้ที่พบในจังหวัดน่าน (ต่อ)

สกุล	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	ฤดูออกดอก
	<i>D. indivisum</i> var. <i>pallidum</i>	ก้างปลา	ส.ค.-ก.ย.
	<i>D. infundibulum</i> Lindl.	ดาเหิน	ม.ค.-เม.ย.
	<i>D. leonis</i> (Lindl.) Rchb.f.	เอื้องตะขบใหญ่	ตลอดปี
	<i>D. lindleyi</i> Steud.	เอื้องผึ้ง	ก.พ.-เม.ย.
	<i>D. lituiflorum</i> Lindl.	เอื้องสายม่วง	ก.พ.-มี.ค.
	<i>D. moschatum</i> (Buch. - Ham.) SW.	เอื้องจำปา	เม.ย.-มิ.ย.
	<i>D. ochreatum</i> Lindl.	คำผักปราบ	มี.ค.-มี.ค.
	<i>D. pachyglossum</i> Par. & Rchb. F.	ชนหมู	ก.ย.-ต.ค.
	<i>D. palpebrae</i> Lindl.	เอื้องมัจฉา	ก.พ.-มี.ค.
	<i>D. parishii</i> Rchb.f.	ครั้งสั้น	ก.พ.-มี.ค.
	<i>D. pendulum</i> Roxb.	ไม้เท้าฤๅษี	ม.ค.-เม.ย.
<i>Dendrobium</i> สกุลหวาย	<i>D. peganum</i> Lindl.	นางลม	พ.ค.-ม.ค.
	<i>D. primulinum</i> Lindl.	เอื้องสายน้ำผึ้ง	ก.พ.-มี.ค.
	<i>D. puchellum</i> Roxb. ex Lindl.	เอื้องช้านาว	ก.พ.-เม.ย.
	<i>D. scabrilingue</i> Lindl.	เอื้องชะหลวง	ธ.ค.-ก.พ.
	<i>D. secundum</i> (Blume) Lindl.	แปรงสีฟัน	ก.พ.-เม.ย.
	<i>D. senile</i> Par. & Rchb.f.	เอื้องชะนี	ม.ค.-มี.ค.
	<i>D. signatum</i> Rchb.f.	เค้ากั้ว	ก.พ.-เม.ย.
	<i>D. strongylanthum</i> Rchb.f.	เอื้องข้าวเหนียวดำ	ต.ค.-พ.ย.
	<i>D. sulcatum</i> Lindl.	จำป่านาน	ก.พ.-มี.ค.
	<i>D. thyrsoflorum</i> Rchb.f.	มอนไข่	ก.พ.-มี.ค.
	<i>D. trigonopus</i> Rchb.f.	คำปากไก่	มี.ค.-พ.ค.
	<i>D. unicum</i> Seidenf.	สายสีแสด	ก.พ.-เม.ย.
	<i>D. virgineum</i> Rchb.f.	เอื้องนางชี	มิ.ย.-ต.ค.
<i>Doritis</i> สกุลม้าวี้ง	<i>D. pulcherrima</i> Lindl.	ม้าวี้ง	มิ.ย.-พ.ย.
<i>Drymoda</i> สกุลทับทิมสยาม	<i>D. siamensis</i> Schltr.	เอื้องแควระ	ก.พ.-มี.ค.
<i>Epigeneium</i>	<i>E. amplum</i> (Lindl.) Summerh.	เอื้องกระเจี๊ยง	ต.ค.-ม.ค.
สกุลเอื้องกว้าง			
<i>Eria</i> สกุลตะขบขาว	<i>E. amica</i> Rchb.f.	เอื้องน่ม	ก.พ.-มี.ค.
	<i>E. bipunctata</i> Lindl.	ตะขบสองตะพัก	ก.ค.-ส.ค.
	<i>E. bractescens</i> Lindl.	เอื้องน่มดอกเหลือง	ก.ย.-ก.พ.
	<i>E. discolor</i> Lindl.	เอื้องตาลหิน	ม.ค.-เม.ย.
	<i>E. javanica</i> (Sw.) Blume	เอื้องดาวเรียง	ก.ค.-ต.ค.
	<i>E. lasiopetala</i> (Willd.) Omerod	เอื้องบายศรี	ส.ค.-ต.ค.
	<i>E. obesa</i> Lindl.	เอื้องแจกันเงิน	พ.ย.-ม.ค.
	<i>E. ornate</i> (Blume) Lindl.	เอื้องเต่าทอง	ก.ค.-ส.ค.
	<i>E. pannea</i> Lindl.	เอื้องน้วนาง	มี.ค.-เม.ย.
	<i>E. siamensis</i> Schltr.	เอื้องตะขบขาว	ม.ค.-มี.ค.
	<i>E. tomentosa</i> (Koen.) Hook.f.	เอื้องตาลหม่น	มี.ค.-พ.ค.
<i>Eulophia</i> สกุลหมุกลิ้ง	<i>E. andamanensis</i> Rchb.f.	ช้างผสมโขลง	ก.พ.-มี.ค.
	<i>E. graminea</i> Lindl.	หมุกลิ้ง	ก.พ.-เม.ย.
	<i>E. macrobulbon</i> (Parish & Rchb. f.) Hook.f.	ว่านอึ่ง	ก.พ.-เม.ย.
	<i>E. spectabilis</i> (Dennst.) Suresh.	ว่านหัวครู	ก.พ.-มิ.ย.
<i>Flickingeria</i> สกุลกูดหิน	<i>F. albopurpurea</i> Seidenf. Hawkes	เอื้องขาไก่คอลาย	ก.พ.-มี.ค.
<i>Gastrochilus</i> สกุลตีนเต่า	<i>G. bigibbus</i> (Rchb.f. ex Hook.f.) Kze.	เสือดาว	ก.พ.-เม.ย.

ตารางที่ 1 สกุลและชนิดของกล้วยไม้ที่พบในจังหวัดน่าน (ต่อ)

สกุล	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	ฤดูออกดอก
Habenaria สกุลสังหิน	<i>H. chlorina</i> Par. & Rchb.f.	นางอ้วเหล็ก	ก.ย.-ต.ค.
	<i>H. dentata</i> (Sw.) Schltr.	นางอ้วน้อย	ส.ค.-ก.ย.
	<i>H. limprichtii</i> Schltr.	ผีพราย	ส.ค.-ก.ย.
	<i>H. lindleyana</i> Steudl.	นางตายน้อย	ก.ย.-ต.ค.
	<i>H. lucida</i> Wall. Ex Lindl.	เอื้องหอมเตย	มิ.ย.-ส.ค.
	<i>H. medioflexa</i> Turrill.	นางอ้วปากฝอย	ส.ค.-ก.ย.
	<i>H. rhodocheila</i> Hance	ลิ้นมังกร	ก.ค.-ต.ค.
Holcoglossum สกุลหัสโลกร	<i>H. subulifolium</i> (Rchb.f.)Christenson	หนวดพราหมณ์	ม.ค.-ก.พ.
Hygrochilus สกุลลิ้นกระบือ	<i>H. parishii</i> (Veitch & Rchb.f.) Pfitz.	ลิ้นกระบือ	มี.ค.-พ.ค.
Liparis สกุลเอื้องข้าวสาร	<i>L. viridiflora</i> (Blume) Lindl.	เอื้องดอกหญ้า	ต.ค.-ธ.ค.
Ludisia สกุลว่านน้ำทอง	<i>L. discolor</i> (Ker-Gawl.) A. Rich.	ว่านน้ำทอง	มิ.ย.-พ.ย.
Luisia สกุลลิ้นดำ	<i>L. thailandica</i> Seidenf.	เอื้องลิ้นดำ	มี.ค.-พ.ค.
	<i>L. zollingeri</i> Rchb.f.	งูเขียวน้อย	เม.ย.-มิ.ย.
Malaxis สกุลหูเสือ	<i>M. acuminata</i> D.Don	หูเสือ	มิ.ย.-ก.ค.
	<i>M. latifolia</i> J.E. Sm.	ลิ้นคุณ	มิ.ย.-ส.ค.
Micropera สกุลแมลงปอทอง	<i>M. pallida</i> (Roxb.) Lindl.	ปลาไหลทอง,แมลงปอทอง	ก.ค.-ต.ค.
Neogyna สกุลเอื้องช่อแฝง	<i>N. gardneriana</i> (Lindl.) Rchb.f.	เอื้องช่อแฝง	ต.ค.-พ.ย.
Nervilia สกุลแผ่นดินเย็น	<i>N. aragoana</i> Gaud.	บัวสันโดษ	ก.พ.-พ.ค.
Oberonia สกุลเอื้องแพน	<i>O. acaulis</i> Griff.	เอื้องแพนใบโค้ง	ก.ค.-ก.ย.
	<i>O. mucronata</i> (D.Don) Ormerod & Seidenf.	เอื้องแพนใบมีด	ก.ค.-ก.ย.
	<i>O. pachyphylla</i> King & Pantl.	เอื้องแพนใบเล็ก	ธ.ค.-ก.พ.
Ornithochilus สกุลมังกรทอง	<i>O. difformis</i> (Will. Ex Lindl.) Schltr.	มังกรทอง	พ.ค.-ก.ค.
Otochilus สกุลสร้อยระย้า	<i>O. fuscus</i> Lindl.	สร้อยระย้า	ธ.ค.-ก.พ.
Papilionanthe สกุลเอื้องโมกซ์	<i>P. teres</i> (Roxb.) Schltr.	เอื้องโมกซ์	ต.ค.-ธ.ค.
Pecteilis สกุลนางอ้วศาคริก	<i>P. susannae</i> (L.) Raf.	เอื้องนางกราย	ก.ค.-ก.ย.
Pelatantheria สกุลเคราสิ่งห์	<i>P. ctenoglossa</i> Rindl.	เคราสิ่งห์แก้มลาย	ก.ย.-พ.ย.
Phaius สกุลเอื้องพร้าว	<i>P. flavus</i> (Blume) Lindl.	เอื้องพร้าวดอกเหลือง	ส.ค.-ก.ย.
	<i>P. tankervilleae</i> (Banks ex I' Heritier) Blume	เอื้องพร้าว	มี.ค.-เม.ย.
Phalaenopsis สกุลเอื้องม้าลายเสือ	<i>P. cornu-cervi</i> (Breda) Blume & Rchb.f.	เขากวางอ่อน	พ.ค.-ต.ค.
Pholidota สกุลเอื้องลำต่อ	<i>P. mannii</i> Rchb.f.	-	มิ.ย.-ก.ค.
	<i>P. articulata</i> Lindl.	เอื้องลำต่อ	เม.ย.-มิ.ย.
	<i>P. recurva</i> Lindl.	เอื้องเหลี่ยมลำต่อ	ก.ย.-พ.ย.
Podochilus สกุลตาลตะขาบ	<i>P. imbricata</i> Hook.	เอื้องสายสร้อย	พ.ค.-ก.ค.
	<i>P. microphyllus</i> Lindl.	เอื้องใบมะขาม	ก.ค.-ส.ค.
Polystachya สกุลเอื้องคางอัม	<i>P. concreta</i> (Jacq.) Garay & Sweet	เอื้องคางอัม	ส.ค.-ก.ย.
Pomatocalpa สกุลข้างดำ	<i>P. spicatum</i> Breda	ข้างดำ	ส.ค.-ต.ค.

ตารางที่ 1 สกุนและชนิดของกล้วยไม้ที่พบในจังหวัดน่าน (ต่อ)

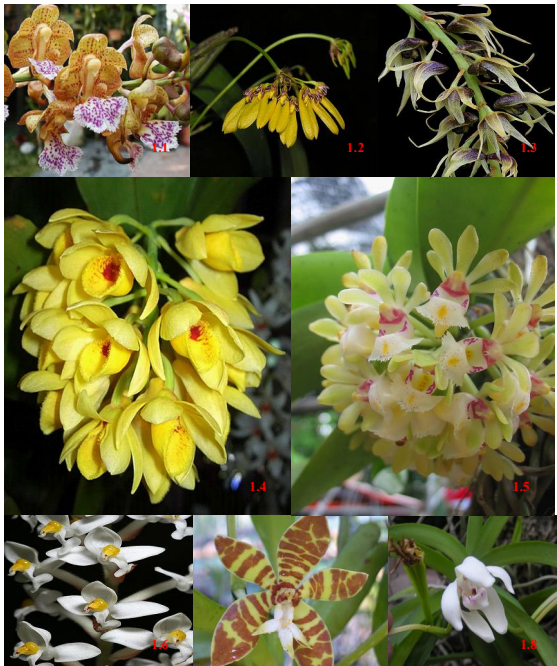
สกุน	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อไทย	ฤดูออกดอก
<i>Seidenfadenia</i> สกุนหวดพราหมณ์	<i>S. mitrata</i> (Rchb.f.) Garay	หวดพราหมณ์	มี.ค.-เม.ย.
<i>Smitinandia</i> สกุนเข็มหนู	<i>S. micrantha</i> (Lindl.) Holtt.	เข็มหนู	ก.พ.-เม.ย.
<i>Spathoglottis</i> สกุนเอื้องดินใบหมาก	<i>S. affinis</i> de Vriese	เอื้องพิศมร	ต.ค.-ธ.ค.
<i>Staurochilus</i> สกุนเสื่อไคร้	<i>S. dawsonianus</i> (Rchb.f.) Schltr <i>S. fasciatus</i> (Rchb.f.) Ridl.	เสื่อผ้า เสื่อไคร้	ก.พ.-พ.ค.
<i>Sunipia</i> สกุนเอื้องตาเข็ม	<i>S. scariosa</i> Lindl.	เอื้องพันปลา	มี.ค.-เม.ย.
<i>Tainia</i> สกุนเอื้องสีลา	<i>T. hookeriana</i> King&Pantl.	เอื้องสีลาปากลาย	ต.ค.-ธ.ค.
<i>Thelasis</i> สกุนเอื้องจุกนม	<i>T. pygmaea</i> (Griff.)Bl.	เอื้องจุกนม	มิ.ย.-ก.ค.
<i>Thrixspermum</i> สกุนเอื้องแมงมุม	<i>T. centipeda</i> Lour.	เอื้องแมงมุมเหลือง	ต.ค.-พ.ย.
<i>Thunia</i> สกุนข้างงาเดียว	<i>T. alba</i> (Lindl.) Rchb.f.	ข้างงาเดียว	พ.ค.-มิ.ย.
<i>Trias</i> สกุนเอื้องไตร	<i>T. intermedia</i> Seidenf. & Smitinand <i>T. oblonga</i> Lindl. <i>T. picta</i> (C.S.P. Parish & Rchb.F.) Hemsl.	เขี้ยวแก้ว เอื้องไตรดอกนวล เอื้องไตรดอกแดง	มี.ค.-พ.ค. พ.ย.-ธ.ค. พ.ย.-ธ.ค.
<i>Trichotosia</i> สกุนสามก้อม	<i>T. dasyphylla</i> (Par. & Rchb.) Krzl. <i>T. pulvinata</i> (C.S.P. Parish & Rchb.f.)	เอื้องเปี้ยใบขน ตรีย่าปวย	พ.ค.-ก.ค. มิ.ย.-ก.ย.
<i>Vanda</i> สกุนแวนดำ	<i>V. bensonii</i> Batem. <i>V. brunnea</i> Rchb.f. <i>V. coerulea</i> Griff. <i>V. denisoniana</i> Bens. & Rchb.f. <i>V. lilacina</i> Teijsm. & Binn. <i>V. liouvillei</i> Finet <i>V. pumila</i> Hook.f. <i>V. testacea</i> (Lindl.) Rchb.f.	สามปอยชมพู สามปอยดง ฟ้ามุ่ย สามปอยขุนตาล เข็มขาว สามปอยหางปลา สะแล้ง เข็มเหลือง	เม.ย.-พ.ค. ก.พ.-เม.ย. ก.ค.-พ.ย. มี.ค.-เม.ย. มี.ค.-พ.ค. มี.ค.-เม.ย. ก.พ.-มี.ค. มี.ค.-พ.ค.
<i>Vandopsis</i> สกุนพญาฉัททันต์	<i>V. gigantea</i> (Lindl.) Pfitz.	พญาฉัททันต์	มี.ค.-เม.ย.
<i>Vanilla</i> สกุนวานิลา	<i>V. aphylla</i> Rolfe <i>V. siamensis</i> Rolfe ex Downie	เถาเขียว พลูช้าง	มี.ค.-พ.ค. เม.ย.-มิ.ย.

สรุป อภิปรายผลการศึกษา

ความหลากหลายของกล้วยไม้ในพื้นที่จังหวัดน่านที่ครอบคลุมพื้นที่ในอุทยานแห่งชาติ 7 แห่ง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 1 แห่งและวนอุทยาน 1 แห่ง มีพื้นที่ป่าไม้รวม 345,7114 ไร่ พบกล้วยไม้รวมทั้งสิ้น 68 สกุน 204 ชนิด สกุนกล้วยไม้ที่พบมากที่สุดได้แก่สกุนหวาย (*Dendrobium*) พบถึง 47 ชนิด รองลงมาได้แก่สกุนสิงโตกรอกตา (*Bulbophyllum*) พบ 14 ชนิดและสกุนตะขาบขาว (*Eria*) พบ 11 ชนิด กล้วยไม้ที่พบมากชนิดที่สุดเป็นกล้วยไม้อิงอาศัย (epiphytic orchid) รองลงมาได้แก่กล้วยไม้ดิน (terrestrial orchid) และกล้วยไม้ขึ้นบนหิน (lithophytic orchid) ไม่พบพวกกล้วยไม้กินซาก (saprophytic orchid) จากลักษณะพื้นที่ของจังหวัดน่าน ที่มีความหลากหลาย

ทั้งชนิดของป่าและระดับความสูงตั้งแต่ 600 - 2,079 เมตร มียอดเขาที่สูงติดอันดับ 10 ยอดเขาที่สูงที่สุดในประเทศไทย ถึง 2 ยอดคือ ภูเข้ มีความสูง 2,079 เมตรและ ภูโล มีความสูง 2,077 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล และยังเป็นจุดบรรจบของเทือกเขาหลวงพระบางและเทือกเขาผีปันน้ำ ทำให้มีความหลากหลายของกล้วยไม้สูงมากที่หนึ่งของประเทศไทย กล้วยไม้ที่พบได้ทั่วไปในระดับพื้นราบจนถึงบนยอดดอยสูง ได้แก่ สกุนกุหลาบ โดยเฉพาะกุหลาบกระเป่าเปิด (*Aerides falcate* Lindl.) สกุนสิงโต เช่น สิงโตรวงข้าว (*Bulbophyllum morphologorum* Krzl.) พวกที่พบเฉพาะที่ความสูง 1,000 เมตรขึ้นไป เช่น กะเรกะร่อนดอย (*Cymbidium lowianum* Rchb.f.) เอื้องกำแบ้อ (*C. tracyanum* O'Brien) เอื้องข้าวเหนียวดำ (*Dendrobium strongylanthum* Rchb.f.) เอื้องตาข่าย (*Porpax meirax*

(Parish & Rchb.f.) King & Pantl) โดยเฉพาะสกุลเอื้องลำดับ (Pholidota) และสกุลสิงโตกรอกตา (Bulbophyllum) พบเป็นจำนวนมากที่สุด กล้วยไม้ที่เป็นที่รู้จักกันดีของจังหวัดน่านคือ เอื้องจำป่านาน (Dendrobium sulcatum Lindl.) ที่สามารถพบได้ในป่าดิบชื้นตามธรรมชาติแต่ปัจจุบันพบได้น้อยมากเนื่องจากการลักลอบเก็บออกมขาย อีกชนิดหนึ่งคือกุหลาบน่านหรือกุหลาบไอยรา (A. rosea Lodd. Ex Lindl. & Paxt.) ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกุหลาบกระบี๋ พบได้น้อยเช่นกัน นอกจากนี้ยังพบแวนด้าฟ้ามุ่ย (Vanda coerulea Griff.) ซึ่งพบเป็นครั้งแรกตามธรรมชาติในจังหวัดน่าน กล้วยไม้อีกชนิดหนึ่งคือ ไอยเรศน่าน (Rhynchostylis sp.) ที่มีลักษณะคล้ายกับไอยเรศ (R. retusa (L.) Blume) แต่มีใบไม้ท้องเป็นสีแดง มีฤดูกาลออกดอกช้ากว่าไอยเรศประมาณ 1 เดือนและพบที่ระดับความสูง 900 เมตรขึ้นไป สำหรับช้าง (R. gigantea (Lindl.) Ridl.) พบการแพร่กระจายจำนวนน้อยที่บริเวณป่าดิบชื้นบริเวณรอยต่อจังหวัดน่าน-แพร่ กล้วยไม้สกุลแวนด้าบางชนิด เช่น สามปอยขุนตาล (V. denisoniana Bens. & Rchb.f.) สามปอยดง (V. brunnea Rchb.f.) และสามปอยหางปลา (V. liouvillei Finet) ที่พบบนป่าดิบชื้นและป่าดิบเขา บนตอยสูงจะออกดอกตลอดปีในการสำรวจครั้งนี้ไม่พบกล้วยไม้รองเท้านารี (Paphiopedilum) ที่ขึ้นเองตามธรรมชาติเลย

รูปที่ 1 ตัวอย่างกล้วยไม้ที่พบในจังหวัดน่าน 1.1 กุหลาบอินทจักร (Aerides flabellate Rolfe ex Downie), 1.2 สิงโตพัดเหลือง (Cirrhopetalum retusiusculum (Rchb.f.) Hemsl.), 1.3 เอื้องข้าวเหนียวดำ (Dendrobium strongylanthum Rchb.f.), 1.4 จำป่านาน (Dendrobium sulcatum Lindl.), 1.5 เสือเหลือง (Gastrochilus obiquus (Lindl.) Kuntze), 1.6 ว่านน้ำทอง (Ludisia discolor (Ker-Gawl.) A. Rich.), 1.7 เสือโคร่ง (Staurochilus fasciatus (Rchb.f.) Ridl.) และ 1.8 สะแล่ง (Vanda pumila Hook.f.)

จากการสำรวจกล้วยไม้ในจังหวัดน่านเป็นเวลา 9 ปีแต่ก็ยังไม่สามารถสำรวจได้ครอบคลุมทุกพื้นที่ อีกทั้งกล้วยไม้มีช่วงฤดูกาลออกดอกที่แตกต่างกันทำให้ข้อมูลที่ไต่ยังไม่สมบูรณ์ครบถ้วน ยังมีกล้วยไม้อีกมากมายหลายชนิดที่คาดว่าจะพบได้ในพื้นที่ โดยเฉพาะกล้วยไม้ดินที่มีช่วงฤดูกาลออกดอกสั้นมากและกล้วยไม้กินซากชนิดต่างๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้ก็แสดงให้เห็นว่าจังหวัดน่านจัดเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของกล้วยไม้สูงมากแห่งหนึ่งของประเทศไทย

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณชมรมกล้วยไม้จังหวัดน่านที่ช่วยกันอนุรักษ์และให้ข้อมูลที่เป็ประโยชน์ต่องานวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและวนอุทยานในจังหวัดน่านที่ให้ข้อมูลและสนับสนุนงานวิจัยนี้อย่างเต็มที่

เอกสารอ้างอิง

สลิล ลิทธิสัจธรรม. (2549). กล้วยไม้ป่าเมืองไทย. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินติ้งและพับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน).

สลิล ลิทธิสัจธรรมและนฤมล กฤษณชาญดี (2545). กล้วยไม้. กรุงเทพฯ: วิริยะ ธุรกิจ จำกัด.

อบฉันท์ ไทยทอง. (2548). กล้วยไม้ไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: บ้านและสวน.

Botanica (Editor). (2002). Botanica's Orchids: Over 1,200 species listed. Sandiego: Laurel Glen Publishing.

Dresser, R.L. (1993). Phylogeny and Classification of the Orchid Family. Oregon: Dioscorides Press.

Nanakorn, W. and Watthana, S. (2008). Queen Sirikit Botanic Garden (Thai Native Orchids 1). Chiang Mai: Wanida Press.

Nanakorn, W. and Watthana, S. (2008). Queen Sirikit Botanic Garden (Thai Native Orchids 2). Chiang Mai: Wanida Press.

Rakpaibulsombat, S. (1992). Thai Orchid Species. Chiang Mai: Suriwong Book center.

Thaithong, O. (1999). Orchids of Thailand. Bangkok: Office of Environmental Policy and Planning.

Seidenfaden, G. 1975. Orchid Genera in Thailand I. *Calanthe* R.Br. Dansk Botanisk Arkiv 29(2).

Seidenfaden, G. 1975. Orchid Genera in Thailand II. *Cleisostoma* Blume. Dansk Botanisk Arkiv 29(3).

Seidenfaden, G. 1975. Orchid Genera in Thailand III. *Coelogyne* Lindl. Dansk Botanisk Arkiv 29(4).

Seidenfaden, G. 1976. Orchid Genera in Thailand IV. *Liparis* L.C.,Rich. Dansk Botanisk Arkiv 31(1).

Seidenfaden, G. 1977. Orchid Genera in Thailand V. *Orchidoideae* Dansk Botanisk Arkiv 31(3).

Seidenfaden, G. 1978. Orchid Genera in Thailand VI. *Neottioideae* Dansk Botanisk Arkiv 32(2).

Seidenfaden, G. 1978. Orchid Genera in Thailand VII. *Oberonia* Lindl. & *Malaxis* Sol. Ex Sw. Dansk Botanisk Arkiv 33(1).

Seidenfaden, G. 1979. Orchid Genera in Thailand VIII. *Bulbophyllum* Thouars. Dansk Botanisk Arkiv 33(3).

Seidenfaden, G. 1980. Orchid Genera in Thailand IX. *Flickingeria* Hawkes & *Epigeneium* Gagnep. Dansk Botanisk Arkiv 34(1).

Seidenfaden, G. 1982. Orchid Genera in Thailand X. *Trichotosia* Blume and *Eria* Lindl. Opera Botanica 62.

Seidenfaden, G. 1983. Orchid Genera in Thailand XI. *Cymbidieae* Pfitz. Opera Botanica 72.

Seidenfaden, G. 1985. Orchid Genera in Thailand XII. *Dendrobium* Sw. Opera Botanica 83.

Seidenfaden, G. 1986. Orchid Genera in Thailand XIII. Thirty-three epidendroid Genera. Opera Botanica 89.

Seidenfaden, G. 1988. Orchid Genera in Thailand XIV. Fifty-nine vandoid Genera. Opera Botanica 95.